

ESIMENE VADJA KEELE ÕPIK

Виталий М. Чернявский. Самоучитель водского языка. Vad'da ceele izeõpõttaja. Москва: Кнорус, 2014. 163 lk.

Möödunud aasta alguses ilmus paberikandjal Vitali Tšernjavski vadja keele õpik iseõppijale. Internetivariant on üles riputatud juba aastate eest.¹ Raamatu autor on väga mitmekesiste huvidega isiksus. Poola aadlike suguvõsast põlvnev Tšernjavski on üle 30 aasta tegutsenud Moskvas nahahaiguste arstina. Teda peetakse asjatundlikuks akvaariumikalade pidajaks.² Ta on luuletuskogu „Üleujutus“ („Наваждение“, 2000) autor. Tšernjavski on tõlkinud üle 40 keelest. Ta tegeleb hääbunud muromi keele re-

konstrueerimisega. Erilist huvi tunneb nahaarst läänemeresoome keelte vastu. Peale vadja keele õpiku on ta koostanud üsna samalaadsed isuri, eesti ja soome keele lühigrammatikad.³

Suureformaadilise, kõvade kaantega vadja keele õpiku esikaane kujundust saab tõlgendada sümboolselt. Õhtupäike valgustab Vadja ala Lauga (?) jõe maastikku, mis on hakanud hämarusse vajuma, kuid pildi kohale laotuva taeva sinine värvus koos Vadja vapi ja kahes keeles pealkirjadega lubaks ehk loota, et see keel ei hääbu veel niipea. Õpik on pühendatud akadeemik Paul Ariste mälestusele. Autorit on nõustanud Moskva votoloog Tatjana Agranat. Tõenäoliselt

¹ Vad'da ceeli (Izeõpõttaja). Водский язык (Самоучитель). <http://www.finnougoria.ru/prf%20info/samouchitel%20vodskogo%20yazyka1.pdf> (2. XII 2014).

² Мир аквариумных рыбок. <http://fanfishka.ru/forum/11-304-1> (2. XII 2014); http://vk.com/topic-15162325_26791928#id10283700 (2. XII 2014).

³ Ižoran keel (Iseeopastaja). Ижорский язык (Самоучитель). http://vk.com/doc49917186_221588733?hash=0b9eb6d5b2716c1ad7&dl=886ce953f7d133f2ad (2. XII 2014); Краткая грамматика финского языка. Suomen kielen lyhyt kielioppi. <http://www.finnougoria.ru/prf%20info/kratkaya%20grammatika%20finskogo%20yazyka.pdf> (2. XII 2014). Eesti keele lühigrammatikat veebist ei õnnestunud leida.

autori loodud sõna *izeöpöttaja* on moodustatud vene keele eeskujul.

Õpiku eessõnas (vdj *esisõna*; lk 5) määratleb autor vadja keele kohta soome-ugri keelte peres, nimetab traditsioonilised murded, kirjeldab lühidalt vadjalaste asuala, mida täpsustab eelmisel leheküljel paiknev mustvalge (veebis värviline) koopia Leningradi oblasti atlase kaardilehelt. Õpiku eesmärgid on õilsad: ta on mõeldud „vadja rahva esindajatele, kes soovivad taastada endi jaoks oma esivanemate keelt, samuti kõigile neile, kes soovivad tutvuda nii Vene Föderatsiooni kui ka Euroopa kõige väiksema soome-ugri keele alustega” (lk 2). Autori väitel on ta üritanud luua vadja läänemurde baasil murdeülest kirjakeelt, mille aluseks on Luutsa murrak (lk 5). Kuivõrd see on õnnestunud, jäägu edaspidiste uuringute ülesandeks.

Raamat koosneb 38 õppetükist (*õppikappalõ*; lk 6–75), mis käsitlevad keele algtasemel valdamiseks vajalikke tahke hääliku- (*ääliõppi*) ja vormiõpetusest (*mootõppi*); paraku pole lauseõpetusest jälgegi. Õpitükid koos harjutustega on 1–2 lehekülje pikkused, ainult 36. õppetükk on teistest lühem.

Esimeses õppetükis edastatakse 35 kirjatähga tähestik (*aakkõsso*), kuhu kuulub ka seitse peenendunud konsonanti, mille asendit peab sõnastikusutaja arvestama. Lõpposa tähtede järjestus sarnaneb eesti omaga, nimelt Ö ö, Ä ä, Ö ö, Ü ü. Neile eelnevad vahetult sibilandid Z z, Z' z', Ž ž, mida oleks olnud otstarbekam paigutada teiste sishäälikute S s, S' s', Š š järele. Jagatakse õpetust, kuidas üksikuid häälikuid välja öelda. Õpikus kasutatud Mehmet Muslimovi kirjaviisi rakenduse ja autori täiendustega võib üldjoontes rahule jääda. See on üsna süsteemne, sealjuures on Tšernjavski loobunud kirjas sandhi kajastamisest ning y-tähest.⁴ Kõige

⁴ Vt E. E r n i t s, Vadja kirjaviisist ja sõnaloomest. – Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri, 2010, kd 1, nr 1, lk 10–12. Käesoleva

vastuhakkavamaks seigaks jääb č-hääliku tähistamine c abil. Kuigi asjaomane vadja häälik erineb vene omast, ei anna see küllaldast alust niimoodi toimida.

Pikki vokaale noteeritakse peamiselt esimeses silbis. Järgsilbis tarvitatakse neid ainult üksi *-ele-/*-ölö-liitega verbivormides ja nende tuletistes (nt *oottöüb* 'ootab', *vörtööma* 'võrdlema', *vörtöömin* 'võrdlemine'), samuti enesekohases tegusõnas *issuuta* 'istet võtma'. Järgsilbis tarvitatakse ka ühendit *ij*, nt *pehmijsi* 'pehmeteks', *rattijlt* 'aitadelt', *vöttimij* 'võtmeid'. See võte pärineb ilmselt nõustajalt Agranatilt.⁵ Vadja diftongide loetellu pole õigustatult võetud *ie* (lk 9), kuid sõnakuju *zvieri* 'metsloom' on õpikus tarbetu erand. Sandhist tehakse juttu viimases õppetükis (lk 74).

Raamatus on nimisõnad jagatud 14 käändkonnaks ja tegusõnad 9 pöördkonnaks (lisaks ebareeglipärased verbid *ölla* 'olla', *nõisa* 'hakata' jt). Millegipärast on jäänud 10. käändkond käsitlemata. Idavadja iseärasusi kirjeldavast raamatulisast (lk 155) saab teada, et sellesse käändkonda peaksid kuuluma *az-*, *uz-lõpuga* noomenid, nagu *aluz* 'alus; vundament; laev' jt. Tšernjavski eristab vadja keeles 13 põhikäänet, sealhulgas mõne uurija poolt probleemseks peetavat komitatiivi ja terminatiivi, ning kaht fakultatiivkäänet, nimelt ekstsessiivi ja siinkirjutajale arusaamatul põhjusel ka abessiivi. Teatavasti esineb essiiv läänemeresoome keeltes ainult tugevas astmes; eesti kirjakeel on siinpuhul erandiks, millest ei maksaks eeskujuga võtta. Tšernjavski kasutab paraku tugevas astmes vormide kõrval (nt *nurkana* 'nurgana', *seppänä* 'sepana') ka nõrgaastmelisi (*jalgana* 'jalana', *sillana* 'sillana').

arvamuse Tšernjavski näidetes on ta kirjaviis säilitatud.

⁵ Т. Б. Агранат, Западный диалект водского языка. (Унифицированное описание диалектов уральских языков.) Москва–Гронинген, 2007, lk 183 (*mehij* 'mehi'), lk 186 (*mesi paccaj* 'mesitarusid').

Vadja keele noomeneid iseloomustab üldiselt tugevaastmeline mitmus (v.a nominatiiv), kuigi murrakuti võis teatud tingimustes leida ka nõrka astet.⁶ Õpiku autor on võtnudki kasutusele erandliku ma viisi, eristades ühtedel juhtudel tugevaastmelisi (*lintuulõ* 'lindudele', *õhsõissi* 'okstekts'), teistel aga nõrgaastmelisi vorme (*jalgoika* 'jalgadega', *kurgill* 'kurgedel'). Sellist toimimist ei toeta muide ka Vaipoolle keelenäited.⁷ Nõrgaastmeliste mitmuseparadigmade kaasamine pole iseenesest ekslik, kuid muudab siinkirjutaja meelest keeleõppimise tarbetult raskemaks.

Võtame õpiku struktuuriga tutvumise sihiga lähema vaatluse alla näiteks kuuenda õppetüki. See käsitleb käändsõnade inessiivi, sh selle moodustamise viisi ja tarvitamise reegleid. Järgnevalt loetletakse põhjarv sõnad 1–10 nimetavas ja omastavas käändes ning kriiputatakse alla, et nendega tarvitatakse alati ainsuse osastavat. Seejärel tulevad vaatluse alla omastavad asesõnad (ainsuses *possessivin forma* 'possessiivvorm'), kusjuures märgitakse õigesti, et rõhutamisel kasutatakse *n*-lõpulist genitiivi ja *õma*-sõna, nt *Cenen õma?* – *Minun õma* 'Kelle oma? – Minu oma'. Häälendamisel *n*-i siirdumist *õma* sõna külge [*minu nõma*] õpik ei nimeta. Käsitletava õppetüki juurde kuulavas harjutuses lastakse koos omastavate asesõnadega kasutada kõiki seni tundma õpitud nimisõnu.

Autor on võtnud enda peale tänuväärse ülesande luua vajakeelne keeleteaduslik terminoloogia. Ärgu ometigi küsitagu, kellele seda vaja on. Oskussõnu on loodud internatsionalismide ning läänemeresoome laenude ja eeskujude baasil.

⁶ P. Ariste, Vadja keele grammatika. (Nõukogude soome-ugri teadused 9.) Tartu: Teaduslik Kirjastus, 1948, lk 44–45.

⁷ M. Airila, Vatjan kielen taivutusoppi I. Nominien taivutus. – Suomi. Kirjoituksia isänmaallisista aiheista. Helsinki, 1935, kd 5, nr 17, lk 49 jj.

Keeleinimestele on arusaadavad *adverbi*, *illativi*, *infinitivi*, *konjunktsija*, *konsonantõd*, *partitsippi*, *passivi*, *substantivi*, *vokalõd* jt. Nii on loodud valdav osa termineid. Palju oskussõnu pärineb soome keelest ning on igal võimalusel vajapärasustatud, nt *assõvahtõluz* 'astmevaheldus' (vrd sm *astevaihtelu*), *luku* 'arv', *mõnikko* 'mitmus' (sm *monikko*), *tecijänimi* 'tegijanimi' (sm *tekijännimi*), *vartalo* 'tüvi', *üksikko* 'ainsus' (sm *yksikkö*). Üksikute grammatikaterminite lähteks on ka eesti keel, nt *cäanted* 'käanded' (kuidas oleks 'pöörded?') ja *rõhka* 'rõhk'. Sõna *vokalõgarmonija* moodustamist on mõjutanud vene keel. Liitterminites kasutatakse vajaduse korral omasõnade ja internatsionalismide kombineerimist: *adjektivije võrtõomizõ assõd* 'omadussõnade võrdlusastmed', *aiga adverbi* 'ajamäärus', *ebämääräin futuri* 'määramatu tulevik' (nt *miä nõõn lukõma* 'ma hakkakan lugema'), *ebäsäännõllizõd verbid* 'ebareeglipärased tegusõnad', *mõõntein forma* 'jaatav kõne', *määrä adverbi* 'hulgamäärus', *rõhga adverbi* 'rõhumäärus'. Nimisõnadest koosnevatest terminitest võinuks moodustada liitsõnad, nt *aiga-adverbi*. Käänamise ja pööramise jaoks ei piisa üksnes soome keelest laenatud ja mugandatud terminist *taivõumin* ~ *taivõtuz*. Kas *vartalo* asemel poleks otstarbekam tarvitada omasõna *tüvi*? Kahtluse alla võiks seada veel mõnegi termini õigsuse või täpsuse, ent heakene küll, tubli algus on tehtud ja see on peamine.

Hea keeleõpik peaks vahendama keeleainest tänapäeva õppemetoodika seisukohalt. Sissejuhatuses märgib autor kolme asjaomase teose kasutamist, kuid arvustatav õpik on siinkirjutaja arvates metoodiliselt täiesti küündimatu. Õpikus pole eraldi lugemispalu, vaid need on paigutatud harjutuste hulka. Lugeispalu on liiga vähe, nad hakkavad peale alles 33. õppetükist. Palad on väga lühikesed, lugemisteksti on kogu õpiku kohta vaid 52 (!) rida. Õppetükkide

teemaks on üksnes muinasjutud (*kaaz-gad*). Väidetavalt on õpiku koostamisel kasutatud seitset tekstikogumikku, ent enamikust pole lugemiseks küll midagi valitud. Pole ei rahvalaule, kultuurilugu, igapäevapajatusi ega muud taolist. Õppetükid ei käsitle isegi tavavestluseks vajaminevaid väljendeid. Juba raamatu alguses oleks oodanud dialoogi teravitamise ja muude viisakusväljenditega; muide, sõnastikuosas on nad täiesti olemas.

Pealkirjad, olulised sõnad, muute-lõpud jt on õpikus esile tõstetud punase trükiga, mistõttu see meenutab tahes tahtmata vene õigeusu pühi raamatuid. Erandid eristatakse rohelise kirjaga. Iga õppetükk algab uuel leheküljelt. Tühja ruumi saanuks kasutada mitmeti, kas või lõbusate illustratsioonide paigutamiseks.

Keeleharjutused on ühekülgsed. Neis lastakse vaid muuta üksiksõnu. Näiteks 16. õppetükis tuleb õppuril järjest käänata kahtkümmet 9. käändkonna sõna. Võinuks ju vahelduseks lasta sooritada tõlke-, lünk- jm harjutusi. Kahju, et õpiku harjutused ei anna mingisugust tuge lausete moodustamiseks. Iseõppija vajakuks ka harjutuste võtit.

Keeleõpikule annavad üle poole mahust lisad. Kõige põhjalikum neist on ligikaudu 2000 sõna sisaldav vадja-vene sõnastik (lk 77–115). Rasvaselt punasega trükitud märksõnadele on lisatud rohelise värviga põhivormid, lisaks veel tavalises kirjas muutkond, sõnaliik ja vene vaste(d). Ei puudu ka olulised väljendid ja sõnaühendid, nt *tõlccia vaddass venäjäse* 'tõlkida vадja keelest vene keelde'. Vene-вадja sõnastik (lk 116–153) on lihtsama struktuuriga, sest vajaduse korral saab andmeid täpsustada vадja-vene sõnastiku abil. Rasvaselt mustaga trükitud vene märksõna on algvormis, millele järgneb asjata rasvases trükis sõnaliik ja tavalises kirjas vадja vaste. Paraku on selles sõnastikuosas kasutatud raamatulehekülje üht, vasakut poolt; kahes

veerus trükkimisega oleks saanud paberipinda kasutada otstarbekamalt. Teises lisas (lk 154–159) käsitletakse ülevaatlilikult vадja keele idamurde häälikulisi ja morfoloogilisi iseärasusi.

Tšernjavski sõnastikud sisaldavad rohkesti uudissõnu. Need väärivad detailsemat käsitelu. Sõnu on eriti palju laenatud soome keelest ja mugandatud vадjapärasteks. Rahule võib jääda selliste mõistetega nagu *allituz* 'valitsus' (vrd sm *hallitus*), *cehittä* 'arendada' (sm *kehittää*), *cehittüä* 'arenema', *ciinnos-sua* 'huvituma', *cirjallizuz* 'kirjandus', *nõi* 'umbkaudu' (sm *noin*), *näüte* 'näide', *sisälto* 'sisukord', *säänto* 'seadus', *vas-sauz* 'vastus' (vадja keele sõnaraamatus⁸ vaid tähenduses 'nööp'), *õlõtta* 'oletada', *õlõtuz* 'oletus', *õnnitõlla* 'õnnitleda', *õnnittõlu* 'õnnitlus', *ürittä* 'üritada, proovida' jpt. Osa esitatud sõnadest on ka eesti keeles laenatud soome keelest. Eesti keelest või eesti keele eeskujul on moodustatud vähem uudissõnu, nagu näiteks *etu* 'edu', *kattikakku* 'kassikakk', *lehocülci* 'lehekülg', *mõtõ* 'mõte' (VKS-is leidub *mõtõlla* 'mõtelda'), *pooli-saari*, *tõlccia* 'tõlkida', *tähele-pano*, *võtõ* 'võte'. Hakkab silma eestikeelsete liit-sõnade sagedasem rakendamine.

Paraku on õpiku sõnastikus lubamatult palju vigaselt moodustatud või üleliigseid uudissõnu. Näiteks on vigased uues tähenduses pakutud sõnad *auta* 'matta', mis tähendab nimisõnana auku või hauda (vадja keeles on 'matta' tähenduses juba olemas *avvata*, *mättää* jt), *põlõtõlla* 'peletada' (tähendab tegelikult 'põletada, kõrvetada'), *šooru* 'otsene; otse' (vrd *šooru* 'looma suguti'), *tunnusõlla* 'kompida', tegelikult 'tunnistada, järele uurida' (kompimise tähistamiseks on olemas *koblia*, *koblata*). *Pühje*

⁸ Vадja keele sõnaraamat. Vад'd'a tšeelee sõna-tširja. Словарь водского языка [tekstis VKS]. 2., täiendatud ja parandatud trükk. Toim S. Grünberg. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2013.

pole tavaline käterätt, nagu seisab õpiku sõnastikus, vaid ikoonirätt. Käteräti jaoks olid vadja keeles kasutusel sõnad *silmärätte*, *tšäsišiška*, *vaarnikaz* ja *varnikka*. Pole otstarbekas 'ettevaatlik; ettevaatlikult' tähenduses kasutada lekseemi *tarka* (eeskujuks ee *targu?*), mis kujul *tarkaa* märgib VKS-i andmeil 'otseteed'. *Üvve* ei ole 'härmatis', vaid 'hüüve' (vrd vdj *härmä*). Soovitatud *alla* 'julm' kujutab endast tegelikult genitiivi omasõnast *allaz* 'haljas, toores'. Vadja *arka*, mis tähendab tõlkeski arga, ei sobi hästi hella või haavatava tähistamiseks. Viimase mõiste jaoks on vadja keeles olemas mitu suurepärasest sõna, nagu *ella*, *herkka* ja *pelko*. Millegipärast Tšernjavski sõnastikus 'arg' mõiste hoopis puudub.

Arusaamatutel põhjustel sisaldab õpiku sõnastik keeleliselt vääri sõnakujusid, nagu *levvä* 'leida', *tilka* 'tilk', *vikahto* 'vikat', *võd'da* 'võida' õigete *leütää*, *tilkka*, *vikahto*, *võitaa* asemel. *Selciä* ja *õikõa* pole samaaegselt nii omadus- kui ka määrsõnad; viimaseid märgivad tulelised *seltšiässi* ja *õikõassi*. Miks on soovitud osist *ebä-* seni mõningal määral kasutatust leidnud *epä-* asemel? Sõnakuju *cääppi* 'haud, käabas' tarvitati ainult idavadjas, mujal oli tuntud *cääppä*. Puudub läänevadja tavaline *sauna*-sõna, mida asendab *tarõ*, ent viimane esineb selles tähenduses ainult idavadja murdes; mujal tähendab ta rehetuba. Sõnastiku koostaja on püüdnud kasutada igal võimalikul ja võimatul juhul vadjapärasest vormi. Ent miks VKS-is leiduvatest sõnakujudest *töttua* ja *tottua* 'harjuda' on õpiku sõnastikus välja pakutud viimane? Ebaõige vadjapärasestamise tagajärjel on ilmselt sündinud *vassa* 'kõht' õige *vattsa* asemel.

Vadja keele kaasajastamiseks on kahtlemata tarvis uusi sõnu. Seda just eriti abstraktsete mõistete ja tänapäeva reaaliide tähistamiseks. Arvustatavas sõnastikus osutuvad üleliigseks need sõnad, mis on vadja keeles (sageli isegi

mitme sünonüümi näol) juba ammu olemas. Kaarnat on pandud tähistama eesti keele baasil vigaselt moodustatud *ronka*, kuigi vadja keeles on teada *kronni*. Liigsed on näiteks järgmised soome keelest laenatud sõnad (sulgudes esitan keeles juba olemas olevad lekseemid): *antõllaz* 'helde' (*herttä*, *hetaiza*, *tahkolin*), *askõli* 'samm' (*arkasuz*, *asõ*, *arkkamuz*, *harkkamuz*), *nessemein* 'vedel' (*vetelä*), *sau-ma* 'õmblus, palistus' (*õmpõluz*, *päärme*, *päärämä*). Pole mingit tarvidust soome ja mõne indoeuroopa keele eeskujul eristada vadja keeleski mõisteid 'elada, elus olla' ja 'kuskil elada', vastavalt *ellä* ja *asua*. Küll oleks vaja sõna 'asustama' mõiste tähistamiseks. Laensõna *tilavuz* 'maht' asemel saaks vajaliku sõna tule-tada olemasolevast omaverbist *mahtua* 'mahtuda'.

Siinkirjutaja arvates on ilmaasjata tehtud sufiksitate abil moodustatud olemasolevate sõnade kõrvale uusi samatüvelisi tuletisi, nagu *ilmetä* 'ilmuma' (VKS-is leiduvad *ilmahtua*), *mälehuž* 'mälestus' (*mälehtüz*), *näüttiütä* 'meeldida' (*näüttiä*, *näüttäütä*), *sõisahuz* 'peatust' (*sõizotuz*), *valaissa* 'valgustada' (ees-tipärane *valgussaa*).

Murdeülese kirjakeele leksika ei peaks siinkirjutaja arust hõlmama geminatsiooni ega Vaipoolle ainuomast järgsilpide vokaalide taandumisnähte *a > õ* ja *ä > e*, liiati kui neid on kasutatud ebajärjekindlalt. Sõnastikus esinevad näiteks *lizetä* 'lisada', *obrazõ* 'pilt; ikoon', *packõta* 'määrida, mustaks teha', *sisavõ* 'ööbik' algupäraste *lizätä*, *pačkata* ja *sisava* asemel. Seevastu võib sõnastikust leida ka muutmata vokaalidega sõnu, nagu *kukšina* 'kruus', *kulma* 'kulm' jt. Asjata on õ-lõpulisteks muudetud sõnad, mis muidu peaksid olema kas *o-* või *u-*lised, sh *ankõ* '(heina)hang', *arvõ* (neologism soome laenuna) 'väärikus; väärustus', *haisõ* 'hais'. Teisalt poleks rahvusvahelistest sõnadest vaja moodustada õ-lõpulisi, nagu *signalõ* 'signaal', *žurnalõ* 'ajakiri', *vokalõ* 'vokaal'.

Kuivõrd on lubatud sõnu, mis on tulnud keelde peamiselt pärast *h* püsimajäämist ning muutuste *k* > *č*, *ks* > *hs*, *sk* > *htši* ja *tk* > *ttš* ärajäämist, sh neologisme, mugandada „ideaalseteks” vadja sõnadeks. Õpiku sõnastikust võib leida rohkesti taolist vadjapärastamist, näiteks *celläri* < *kelläri* ’kelder’, *eccī* < *hetki* ’hetk’ (uudissõna), *mürccū* < *mürkkū* ’mürk’, *põhci* < *põski* ’põsk’, *sahzōd* < *saksid* ’käärid’, *säähci* < *sääski* ’sääsk’, *ääretä* < *hääriä*, *häärätä* ’askeldada’. Osa neist on sõnastiku koostaja hakanud käänama omamoodi, nt *eccī* : *ece* ja *säähci* : *sääzze* traditsiooniliste *eccī : *edge ja *säähci* : *sääzge* asemel (vrd *matka* : *madga* ’matk, teekond, reis’, *põhci* : *põzgō*).

Kasutatud kirjanduse loetelu (*cäütettü* /p.o *cäütetü*/ *cirjannu lugōttōlu*; lk 160) sisaldab 35 nimetust, teiste seas

grammatikaid alates August Ahlqvistist, samuti paljusid tekstikogumikke. Paraku puuduvad nimekirjast vadja keele sõnastikud peale Johanna Laakso koostatud pöörd sõnastiku. Ebapiisav sõnaraamatute kasutamine on arvatavasti aidanud suurel määral kaasa vigaste ja liigsete mõistete loomisele.

Vitali Tšernjavski õpikus leidub palju rohkemgi möödalaskmisi, ent esitatust piisab näitamaks, et sellisel keelelisel ja metoodilisel tasemel valminud vahend pole päris õige *izeöpōttaja*. Kokkuvõtteks nenditagu, et paraku ei täitnud esimene pääsuke täiel määral talle pandud ootusi ja lootusi.

ENN ERNITS